

УДК 37.015.31:316.42]:796

Вікторія Бабаліч

ORCID iD 0000-0001-5698-836X

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики
олімпійського і професійного спорту,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
вул. Шевченка, 1, 25000 Кропивницький, Україна,
vikababalich@meta.ua

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

У статті розглянуто сучасні тенденції формування соціальної компетентності у фаховій підготовці майбутніх вчителів фізичного виховання та тренерів зі спорту у вищій освіті. Виділено основні напрями, особливості формування соціальної компетентності у науковій літературі. Досліджено наукові підходи закордонних та вітчизняних учених щодо визначення поняття «соціальна компетентність». Представлено погляди сучасних науковців та практиків щодо вирішення актуальної проблеми формування соціальної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: професійна освіта; соціальна компетентність; студенти; фізичне виховання та спорт.

Вступ. У сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні, що відбувається під впливом глобалізації та європейської інтеграції, актуальним стає питання фахової підготовки вчителів фізичної культури та тренерів зі спорту. Виникає необхідність осучаснення навчального процесу, корекції потребує як його організація так і традиційні підходи. Важливим кроком у цьому напрямку є впровадження компетентнісного підходу в освіті.

Необхідно відзначити, що європейські стратегії модернізації змісту освіти сприяли переосмисленню підходів у теорії та практиці навчально-виховного процесу ВНЗ, такі тенденції розвитку відображені в працях В. Андрущенко, Н. Батечко, М. Вайнтрауба, М. Винницького, Л. Гриневиц, М. Євтухова, І. Жилиєва, В. Ковтунця, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Савельєва, С. Сисоєвої, М. Сьомкіна та ін.

На сьогодні реалізація компетентнісного підходу у вищій освіті потребує подальших системних кроків. Останнім таким законодавчим рішенням є вимога МОН України про запровадження стандартів вищої освіти. В оприлюдненому проекті стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта «Фізична культура» зазначено, що серед загальних компетентностей, соціальній надається пріоритетність. Так до критеріїв, що визначають соціальну компетентність (СК) фахівця віднесено: здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; навички здійснення безпечної діяльності; прагнення до збереження навколишнього середовища, реалізація концепції сталого розвитку людства; здатність діяти на

основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (Проекти стандартів вищої освіти, 2017). Таким чином, аналіз документу переконливо свідчить, що формування СК у ВНЗ є необхідним етапом підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту (ФВіС) до професійної діяльності.

Мета статті – здійснити аналіз сучасних наукових тенденцій формування та розвитку СК майбутніх фахівців ФВіС, виокремити основні принципи та підходи до її впровадження у ВНЗ.

Освітні тенденції формування соціальної компетентності у фаховій підготовці майбутніх вчителів фізичної культури та тренерів зі спорту. Замислюючись над вирішенням питання поліпшення фахової підготовки майбутнього вчителя/тренера ФВіС, вважаємо необхідним сконцентрувати свою увагу навколо його особистісних характеристик. Адже компетентнісний підхід зосереджений передусім навколо самої особистості та передбачає не тільки майстерно застосовувати вміння і навички, а також акцентує увагу на здатності вирішувати професійні та життєві проблеми, які дають змогу ефективно соціально взаємодіяти в суспільстві та соціалізуватися до умов професійної діяльності.

Аналіз вітчизняних наукових джерел дозволив встановити, розробкою механізмів впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку фахівців ФВіС займаються такі вчені, як І. Іваній, І. Омеляненко, Н. Фазлеев. Різномасштабними проблемами професійної підготовки майбутніх фахівців ФВіС у навчально-виховному процесі опікуються науковці: О. Ажиппо, О. Бауэр, І. Грибовська, М. Данилко, Є. Захаріна, Р. Клопов, Т.Круцевіч,

Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян, Ю. Шкретій. Окремі питання формування професійної компетентності висвітлено у працях О. Войтовської, І. Кладікової, О. Сірман, О. Омельчук.

Б. Сермеєв розробив концепцію підготовки вчителя фізичної культури. Деякі аспекти СК у структурі професійної підготовки розглянуто в контексті: акмеологічної підготовки (Н. Волянчук, Т. Дерека, А. Цьось); адаптивної фізичної культури (Ю. Бріскін, Р. Карпюк, І. Когут, С. Матвеев, Р. Чудна, Л. Шульга); позакласної діяльності (Л. Арефьева).

У ході аналізу літературних джерел встановлено, що серед науковців простежується відсутність єдиного цілісного підходу до визначення поняття «соціальна компетентність». Так, науковці СК розглядають як сукупність якостей особистості, соціальних знань і умінь (І. Гладіліна, М. Жирова, О. Міхно), систему знань соціальної дійсності про себе, систему складних соціальних умінь і навичок взаємодії (В. Куніціна); інтегративну характеристику особистості, що включає сукупність її соціальних знань, умінь, навичок, досвіду, цінностей та якостей (Р. Скірко), вміння обирати соціальні орієнтири та вміння організувати свою діяльність відповідно до цих орієнтирів (О. Кобилянська), форму налагодження взаємовідносин особисті у соціумі (К. Місолл).

Вивчаючи сутність СК, ми переконалися у тому, що це складне і багатогранне утворення, яке часто набуває додаткових характеристик (змістовоутворюючих компонентів) з огляду на умови його формування. Вважаємо, що змістовоутворюючі компоненти допоможуть узагальнити і систематизувати означене поняття. У цій площині важливою є думка науковця О. Варецької (2015), яка вважає, що в даному аспекті потрібно спиратися на принцип єдності соціального та індивідуального, який націлений на подолання будь-якої однобічності (абсолютизації, поклоніння чи ігнорування індивідуально-природних даних людини), адже розкриття індивідуальних можливостей особистості можливе тільки через реалізацію соціально-загального, а реалізація останнього – тільки через виконання індивідуального. Результатом такого впливу є цілісне особистісне утворення, новий якісний стан, що виступає як якісна зміна, поліпшення і перетворення її структури (тобто виникнення, трансформація або зникнення його елементів і зв'язків) (с. 200).

Замислюючись над проблемою формування СК фахівців ФВіС виникають запитання: яким чином СК впливатиме на професійне становлення молодого фахівця? Які умови необхідно створити для її формування під час навчання ВНЗ? Тільки знайшовши відповіді на ці питання, можливо створити технологію, яка сприятиме розвитку СК у студента та допоможе краще: вивчити людську поведінку, всі форми її прояву щоб взяти участь в житті підприємства; порозумітися в колективі вра-

ховуючи його культурні, соціальні, вікові та статеві особливості; адаптуватися до різних соціальних ситуацій, і мати можливість ефективно і конструктивно вирішувати конфлікти; краще бути обізнаним у своїх правах і обов'язках; відчувати себе повноцінним членом громади і суспільства.

Вивчаючи сутність компетентностей О. Воеводіна (2012), пропонує СК розглядати як форму поведінки, яку студенту необхідно засвоїти для того, щоб приймати участь у суспільному житті, адаптуватися до різних умов соціального середовища/вимог (університет, сім'я, суспільство) та ефективно і конструктивно вміти вирішувати конфлікти (с. 36).

Для кращого розуміння предмета дослідження більш детально зупинимося на роботах у яких висвітлені окремі аспекти СК у структурі фахової підготовки вчителів/тренерів ФВіС. Так у дисертаційному дослідженні О. Онопрієнко (2009), серед переліку базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури дослідник виділяє соціокультурну, яку уявляє як фіксований прояв гуманістичної педагогічної етики, уміння ідентифікувати себе із цінностями професійного середовища та фізичною культурою (с. 10). Науковець вважає її необхідною складовою у фаховій підготовці майбутніх вчителів/тренерів ФВіС, що підвищить рівень їхньої професійної майстерності.

Автори статті «Розуміння тренувального процесу: соціальний аналіз» пропонують удосконалити професійну освіту фахівців ФВіС за рахунок соціальної практики з обов'язковим інноваційним введенням у теорію і практику підготовки – соціальні, культурні та педагогічні концепції. Пояснюють необхідність такого підходу тим, що вчитель/тренер ФВіС увесь час знаходиться у постійній соціальній взаємодії (учні, батьки, спортивні менеджери і т.д.), відповідно його можна вважати соціальною особистістю, яка працює у колективі (Jones, Armoш, Potrac, 2002, p. 35). Такої ж концепції дотримується дослідник Р. Лайт (2011), який для удосконалення якості підготовки фахівців ФВіС пропонує адаптувати та впровадити у навчально-виховний процес загальноприйнятту соціальну теорію П. Бурдьє. Уважає, що комплексне навчання буде сприяти формуванню соціальних навичок через тілесне виховання.

Пошук шляхів модернізації навчального процесу турбують дослідників з Португалії. З метою удосконалити освітні програми до сучасних вимог, вивчили рівень сформованості професійних компетентностей вчителів/тренерів ФВіС з різним стажем роботи та кваліфікацією. У переліку професійних компетентностей зазначена і соціальна, яка теж підлягала перевірці. За результатами проведеного дослідження було з'ясовано, що вчителі/тренери ФВіС мають середній, а в деяких випадках низький рівень її сформованості.

Досліджуючи СК португальські науковці трактують її з позиції – особистісно-тренерська компетентність, яку пов'язують з вирішенням соціальних

питань, передачею знань та управлінням у галузі ФВіС. Серед складових компетентності визначають моральні цінності, комунікативні якості і здібності, особливу увагу приділяють соціальній та культурній чутливості. Уважають, що соціальна і культурна чутливість безпосередньо пов'язана з діяльністю вчителя/тренера ФВіС зважаючи на те, скільки часу вони проводять зі своїми підопічними. З цього дослідники роблять припущення, що соціально компетентний фахівець сприятиме комплексному (тілесному і духовному) розвитку молоді особистості. Враховуючи ці фактори, вважають за необхідне під час навчання більше уваги зосередити навколо особистісно-тренерської компетентності (Santos, Mesquita, Graça, Rosado, 2010).

Окрім специфічних професійних компетентностей викладачу/тренеру ФВіС важливо оволодіти соціальними знаннями, уміннями і навичками. Про це наголошують учені, які упродовж останнього десятиріччя проводять дослідження, що стосуються ролі ФВіС у формуванні СК молоді. Так, наприклад канадські науковці (Fraser-Thomas, Côté & Deakin, 2005) вивчали вплив молодіжних спортивних програм на розвиток особистості. Про їхню ефективність зазначає і П. Бенсон (2006). У своїх роботах він також розглядає питання, щодо необхідності підвищення відповідальності за розвиток молоді засобами ФВіС. Підтримують ідею особистісного розвитку молодого покоління через ФВіС вчені Д. Геллісон (2003), Ніт-Чин Кех, Йі-Ссянь Пан (2014).

Соціальна відповідальність спортсменів стала об'єктом дослідження і К. Байбекової (2004). Науковець розкриває перспективи, розширює уяву про її можливості (фактори, ресурси) та наголошує про значний потенціал соціально-педагогічної роботи зі спортсменами. Автор вважає, що соціальна відповідальність, сформована в ході спортивної діяльності особистості, є результатом інтеграції соціальних цінностей, норм, правил, що визначає відношення спортсмена до найближчого оточення, до суспільства в цілому, як етап особистісної соціалізації, що сприятиме розвитку і підвищенню ефективності системи ФВіС в країні. У цьому аспекті автор продовжує розвивати підхід О. Шушеріної (2004), яка наполягає, що для формування соціальної відповідальності потрібно створити відповідні педагогічні умови під час навчання у ВНЗ. При цьому наголошує, що соціальне значення вбачає у необхідності формування професійно важливих якостей особистості, а сформованість соціальної відповідальності забезпечить студенту у майбутньому конкурентоспроможність, що сприятиме становленню фахівця та кращому виконанню професійних обов'язків.

Наступне дослідження, проведене О. Кривошеєвою (2007), зосереджено навколо питання формування соціальної відповідальності у студентів фізкультурного вузу. Соціальна відповідальність розглядається в аспекті важливої якості особистості, що стимулюватиме вимогливість

до себе, професійної майстерності як засобу своєї спеціальності. Авторка відповідальність розуміє як інтегровану, внутрішню характеристику тренера-викладача, що відображає його масштаб, рівень особистісних якостей, що передбачають врахування меж соціального обов'язку (с. 3). У дослідженні О. Кривошеєва визначає зміст, структуру соціальної відповідальності тренера-викладача (ціннісно-нормативний, афективно-емпатійний, організаційно-комунікативний компоненти), критерії її сформованості під час навчальної діяльності (обов'язкове виконання запланованого; доведення розпочатої справи до кінця; забезпечення її якісного виконання), представляє характеристики сформованості соціальної відповідальності: саморозуміння, самоповага, готовність до активності.

Також дослідниця наголошує, що умовах ВНЗ пріоритетне значення набуває стимулювання активності і особистісного потенціалу студентів через завдання, що стимулюють пошук шляхів вирішення проблемних ситуацій, участь у рольових іграх, застосування різноманітних стимулюючих методів наприклад, метод «контракту» та бально-рейтингової системи оцінювання. Увагу дослідниці привертає проблема вивчення прояву впевненості або її відсутності у різних ситуаціях. Зважаючи на те, що впевненість є детермінантою відповідальності, то вона залежить від форми впевненості, точніше від чого залежить така поведінка (соціальна підтримка або її відсутність).

Слід зазначити, що СК у професійній підготовці вчителів/тренерів ФВіС представлена як багатоаспектне поняття. Досліджуючи її сутність у науковій літературі ми спостерігаємо своєрідний і неоднозначний підхід до її визначення та особливостей формування. Так, литовські дослідники (Svagzdiena, Jasinskasa, Simanaviciusa, Bradauskienea, Vveinhardt, 2005) розглядають СК у контексті етичного виховання, як етична норма майбутніх менеджерів у спортивній індустрії. Вони трактують проблему формування естетичних цінностей, як щось об'єктивне, реальне наприклад, мистецтво. У той же час представляють іншу, протилежну думку, як щось суб'єктивне – ефект свідомості, як почуття або оцінка. Існує і третя позиція, яка ґрунтується на поєднанні об'єктивного і суб'єктивного. Вони уточнюють, що об'єктивність естетичних цінностей розуміють, як: Я-об'єкт; природні або соціальні властивості об'єкта; особливі відносини між об'єктом і предметом. Науковці наполягають, що ефективність формування даного феномену необхідно розглядати з позиції дискурсу фундаментальності та інноваційного синергізму (Svagzdiena et al., 2005, p. 350).

С. Соколов (2003) у дисертаційному дослідженні «Формування соціального досвіду підлітків групи ризику в фізкультурно-оздоровчій діяльності», заявляє про потенційні можливості фізкультурно-оздоровчої діяльності у вирішенні означеної про-

блеми. У роботі фізкультурно-оздоровчу діяльність характеризує як окультурену рухову активність, спрямовану на покращення фізичного, психічного і соціального благополуччя людини при оволодінні соціального досвіду (с. 8). Уважає, що під час занять фізичною культурою відбувається взаємозаміщення негативного соціального досвіду новим позитивним змістом, наповненого емоційними переживаннями, перетворенням себе і соціального оточення. Для вирішення поставлених завдань дослідник зосередив увагу на поєднанні традиційних засобів фізкультурно-оздоровчої роботи (у тому числі щоденники самоконтролю, туристичні походи, колективна праця) з використанням соціально-орієнтованих ігор-тренувань (творчі доручення тощо).

Висновки. Проведений аналіз наукових тенденцій формування СК фахівців ФВіС свідчить, що на сьогодні існують дослідження, які розкривають окремі її аспекти (соціокультурну компетентність, соціальну відповідальність, етичні цінності). Встановлено, що у працюючих вчителів/тренерів ФВіС недостатньо сформована СК. У зв'язку з цим вважаємо, формування СК майбутніх ФВіС в умовах вищої освіти актуальною, мало дослідженою науково-педагогічною проблемою. З метою більш ґрунтовного аналізу шляхів покращення фахової підготовки майбутніх вчителів/тренерів ФВіС вважаємо доцільним вивчити складники та функції СК.

Література

- Байбеков К. Е. Формирование социальной ответственности у спортсмена (на примере командных видов спорта): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тамбов, 2004. 184 с.
- Варецька О. В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Київ, 2015. 630 с.
- Кривошеева О. Р. Формирование социальной ответственности студентов физкультурного вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Омск, 2007. 24 с.
- Онопрієнко О. В. Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Черкаси, 2009. 20 с.
- Проекти стандартів вищої освіти. МОН України. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html> (дата звернення: 05.10.2017).
- Соколов С. А. Формирование социального опыта подростков группы риска в физкультурно-оздоровительной деятельности: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Кострома, 2003. 24 с.
- Шушерина О. А. Формирование ответственности как профессионально значимого качества у студентов вуза (на материале технического университета): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Красноярск, 1999. 238 с.
- Benson P. L. All kids are our kids: what communities must do to raise caring and responsible children and adolescents. 2nd ed., Completely updated and rev. San Francisco: Jossey-Bass. 2006. 429 p.
- Fraser-Thomas J., Côté J., & Deakin J. Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1740898042000334890> (дата звернення: 05.10.2017).
- Hellison D. Teaching responsibility through physical activity. Champaign, IL: Human Kinetics. 2003. 224p.
- Jones R., Armour K., Potrac P. Understanding the coaching process: A framework for social analysis. URL: <http://fitnessforlife.org/AcuCustom/Sitename/Documents/DocumentItem/4407.pdf> (дата звернення: 05.10.2017).
- Light R. Opening up learning theory to social theory in research on sport and physical education through a focus on practice. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17408989.2010.535197> (дата звернення: 05.10.2017).
- Santos S. Coaches' perceptions of competence and acknowledgement of training needs related to professional competences. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3737976/pdf/jssm-09-62.pdf> (дата звернення: 05.10.2017).
- Svagzdienė V. Social Competence of Aesthetic Education of Sport Industry Managers: Fundamentality and Innovation Synergies. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815041427> (дата звернення: 05.10.2017).
- Vaivadienė E. Technologijos kompetenciju ugdymo pavyzdžiai. URL: http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pagrindinis/rekomendacijos/failai/technologijos/Kompetenciju_ugdymo_pavyzdžiai_Ivadas.pdf (дата звернення: 05.10.2017).
- Yi-Hsiang Pan. Teaching Responsibility Through Physical Education: Research and Applications in Taiwan. URL: http://www.jstage.jst.go.jp/article/jjses/34/1/34_63/_pdf (дата звернення: 05.10.2017).

References

- Bajbekov, K. E. (2004). *Formirovanie social'noj otvetstvennosti u sportsmena* [Formation of social responsibility in the athlete] (Na primere komandnykh vidov sporta). Candidate`s thesis, Tambov, Russia (rus).
- Varetska, O. V. (2015). *Teoretychni i metodychni zasady rozvytku sotsialnoi kompetentnosti vchytelia pochatkovoї shkoly u systemi pisiadiplomnoi pedahohichnoi osvity* [Theoretical and methodological principles of development of social competence of the teacher of elementary school in the system of postgraduate pedagogical education] (Doctor`s thesis, Kyiv, Ukraine) (ukr).
- Krivosheeva, O. R. (2007). *Formirovanie social'noj otvetstvennosti studentov fizkul'turnogo vuza* [Formation of social responsibility of students of physical education high school]. Extended abstract of candidate`s thesis, Omsk, Russia (rus).
- Onopriienko, O. V. (2009). *Formuvannia bazovykh profesiynykh kompetentnosti maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Formation of basic professional competences of the future teacher of physical culture in the process of studying professional disciplines]. Extended abstract of candidate`s thesis, Cherkasy, Ukraine (ukr).
- Proekty standartiv vyshchoi osvity* [Projects of higher education standards]. (2017). Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoi-osviti.html> (ukr).
- Sokolov, S. A. (2003). *Formirovanie social'nogo opyta podrostkov grupy riska v fizkul'turno-ozdorovitel'noj dejatel'nosti* [Formation of the social experience of adolescents of the risk group in physical culture and recreation activities]. Candidate`s thesis, Kostroma, Russia (rus).
- Shusherina, O. A. (1999). *Formirovanie otvetstvennosti kak professional'no znachimogo kachestva u studentov vuza (Na materiale tehničeskogo universiteta)* [Formation of responsibility as a professionally significant quality of university students (on the material of the technical university)]. Candidate`s thesis, Krasnojarsk, Russia (rus).
- Benson, P. L. (2006). *All kids are our kids: what communities must do to raise caring and responsible children and adolescents*. 2nd ed., Completely updated and rev. San Francisco, USA: Jossey-Bass (eng).
- Fraser-Thomas, J., Côté, J., & Deakin, J. (2005). *Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development*. Retrieved from <http://tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13573322.2013.847824?needAccess=true> (eng).
- Hellison, D. (2003). *Teaching responsibility through physical activity*. Champaign, USA: IL: Human Kinetics (eng).
- Jones, R., Armour, K., & Potrac, P. (2002). *Understanding the coaching process: A framework for social analysis*. Retrieved from <http://fitnessforlife.org/AcuCustom/Sitename/Documents/DocumentItem/4407.pdf> (eng).
- Light, R. (2011). *Opening up learning theory to social theory in research on sport and physical education through a focus on practice*. Retrieved from <http://tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17408989.2010.535197> (eng).
- Santos, S., Mesquita, I., Graça, A., & Rosado, A. (2010). *Coaches' perceptions of competence and acknowledgement of training needs related to professional competences*. Retrieved from <http://ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3737976/pdf/jssm-09-62.pdf> (eng).
- Svagzdienea, B., Jasinskasa, E., Simanaviciusa, A., Bradauskienea, K., & Vveinhardt, J. (2015). *Social Competence of Aesthetic Education of Sport Industry Managers: Fundamentality and Innovation Synergies*. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815041427> (eng).
- Vaivadiene, E. (2012). *Technologijos kompetenciju ugdymo pavyzdziai*. Retrieved from http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pagrindinis/rekomendacijos/failai/technologijos/Kompetenciju_ugdymo_pavyzdziai_Ivadas.pdf (lit.).
- Yi-Hsiang, P., & Nyit-Chin, K. (2014). *Teaching Responsibility Through Physical Education: Research and Applications in Taiwan*. Retrieved from https://www.jstage.jst.go.jp/article/jjses/34/1/34_63/pdf (eng).

ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ И СПОРТА

Бабалич Виктория, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры теории и методики олимпийского и профессионального спорта, Центральноукраинский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченко, ул. Шевченко, 1, 25000 Кропивницкий, Украина, vikababalich@meta.ua

В статье рассмотрены современные тенденции формирования социальной компетентности в профессиональной подготовке будущих учителей физического воспитания и тренеров по спорту в высшем образовании. Выделены основные направления, особенности формирования социальной компетентности в научной литературе. Исследованы научные подходы зарубежных и отечественных ученых относительно определения понятия «социальная компетентность». Представлены взгляды современных ученых и практиков по решению актуальной проблемы формирования социальной компетентности специалистов физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: профессиональное образование; социальная компетентность; студенты; физическое воспитание и спорт.

TRENDS OF FORMATION THE SOCIAL COMPETENCE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SPECIALISTS

Babalich Victoria, PhD, Associate Professor of the Olympic and Professional Sport Theory and Methodology, Department the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University 1, Shevchenko Str., 25000 Kropivnitskiy, Ukraine, vikababalich@meta.ua

The article considers modern tendencies of formation of social competence in the professional training of future teachers of physical education and sports trainers in higher education. The main directions, peculiarities of formation of social competence in scientific literature are highlighted. The views of modern scholars and practitioners on solving the actual problem of formation of social competence of specialists in physical education and sports are presented. The scientific approaches of foreign and domestic scientists concerning the definition of «social competence» are investigated.

In modern conditions of development of society, taking into account new educational trends, which include the introduction of new standards of education for vocational training in universities, and, respectively, specialists in physical education and sports, in addition to special-pedagogical education, the issue of personal competence development of a future specialist, in particular, social competence is actualized.

An analysis of the current scientific trends regarding the formation of social competence of specialists in physical education and sport shows that approaches to solving this problem are quite diverse. More precisely, researchers are investigating certain aspects of social competence (socio-cultural competence, social responsibility, ethical values). Therefore, the studies conducted do not provide a coherent picture of the ways of its formation in higher education.

Thus, the problem of forming the social competence of future specialists in physical education and sports in higher education remains a little studied, complex, multidisciplinary scientific and pedagogical problem. An important issue is the development of a methodology for its implementation in universities.

Key words: physical education and sports, social competence, students, vocational education.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017